СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ – 30 ГОДИНИ СЛЕД НАЧАЛОТО НА ПРОМЕНИТЕ

Свищов, 22 ноември 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 75 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2020

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Иван Марчевски – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов
Проф. д.б.н. Диана Петкова – Председател на Съюза на учените в България
Доц. д-р Тодор Кръстевич – Зам. ректор „Научноизследователска и проектна дейност“ на СА „Д. А. Ценов“
Доц. д-р Красимира Славева – Председател СУБ – клон Свищов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Проф. д-р Атанас Атанасов
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Любка Илиева

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Атанас Атанасов
Членове:
Проф. д-р Поля Ангелова
Проф. д-р Маргарита Богданова
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Христо Сирашки

НАУЧНИ СЕКРЕТАРИ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Любка Илиева

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1815-6

СЪДЪРЖАНИЕ

ИКОНОМИКС, ФИНАНСИ, ЗАСТРАХОВАНЕ, СОЦИАЛНО ДЕЛО

Напълно автоматизирания луксозен комунизъм – опит за подмяна на идеологията с технология
Проф. д.н. Борислав Борисов, докт. Дмитрий Лем 7

Бюджетно осигуряване на националната сигурност – състояние и тенденции за периода 2010 – 2019 г.
Проф. д-р Андрей Захариев, ас. д-р Стефан Станимиров, докт. Русалин Русалинов.....18

За информационното общество в България – 30 години след началото на промените
Проф. д-р Йордан Василев 27

Човешките ресурси в здравеопазването (2009-2019 г.)
Доц. д-р Анастасия Марчева, гл. ас. Милена Владимирова.....35

Реформата в българското данъчно облагане и икономиката в сянка
Доц. д-р Валентин Милинов 43

Надзор върху застрахователната дейност в България в контекста на защитата на интересите на застрахованите
Доц. д-р Венцислав Василев 51

Българската икономика преди и след 30 години: източници на растежа
Доц. д-р Вера Пиримова 58

Глобализацията на съвременната икономика и мястото на България в нея
Доц. д-р Людмил Несторов 67

Осигурително-технически аспекти на взаимовръзката „вход – изход“ през призмата на адекватността и еквивалентността на пенсионноосигурителната система в България
Доц. д-р Пламен Йорданов, докт. Жанета Ангелова 76

Застраховането като възможност за осигуряване на допълнителен доход на хората в надработоспособна възраст
Доц. д-р Румен Ерусалимов 84

Конвергенция на финанси и застраховане в България –
проявления, тенденции, възможности
Доц. д-р Стоян Проданов.....93

Анализ на показателите за капиталова адекватност на банките
в България през периода 2007 – 2018 г.
Гл. ас. д-р Аглика Кънева 102

Еволюция на държавния надзор върху застрахователната
дейност в България
Гл. ас. д-р Анелия Панева 113

30 години пазарна икономика в България: ефекти върху заетостта
Гл. ас. д-р Елка Сярова.....121

Оценка състоянието на задлъжнялостта в подсектор
„Местно самоуправление“
Гл. ас. д-р Петко Ангелов, докт. Силвия Заркова.....129

Развитие и усъвършенстване на институционалната структура
на пазара на труда в България
Гл. ас. д-р Таня Илиева 137

Пъзел с изменчивостта – методология за тестване на БФБ
Гл. ас. д-р Цвета н Павлов 144

Осигуряване в Универсален пенсионен фонд – състояние
и възможности
Ас. д-р Йордан Йорданов.....153

Инвестирането във ВЕЦ като важен възобновяем енергиен източник
в България
Ас. д-р Стефан Станимиров, докт. Мирослав Костадинов.....161

Мястото на преките чуждестранни инвестиции
в българската икономика
Ас. Елица Петкова.....168

Парите – начален и краен стимулатор и ограничител на банковото
външнотърговско посредничество (Финансово-правни аспекти)
Ас. Игнат Папазов 177

Стрес тестовете на българската банкова система в контекста
на регулаторните изисквания на Базел III
Докт. Беатрис Любенова 184

Инвестиционните банки и ипотечните облигации
Докт. Борислав Киров 196

Презастраховането като инструмент за управление на риска
Докт. Вахан Бохосян 205

Отражение на петролните ценови шокове върху световната
икономика
Докт. Даниел Тунчев 211

Българският модел на системата „бонус-малус" и поредното
предизвикателство пред застрахователните компании
Докт. Михаела Монова 220

Проблеми и предизвикателства пред холдинговите дружества
в България
Докт. Теодора Цветкова 228

СЧЕТОВОДСТВО, КОНТРОЛ, АНАЛИЗ, СТАТИСТИКА

Същност и възможности за счетоводно отчитане
на специализираните пенсионни резерви в пенсионноосигурителните
дружества
Проф. д-р Атанас Атанасов 239

Съвременната агростатистика в България – началото
Проф. д-р Поля Ангелова 247

Стандартизация на счетоводството в предприятията от публичния
сектор в Република България
Доц. д-р Венцислав Вечев 255

Значими изменения в счетоводството в резултат на настъпилите
социално-икономически промени през последните 30 години
Доц. д-р Галина Чиприянова 261

Структурните промени в българската икономика и влиянието им
върху външната търговия и икономическия растеж
Доц. д-р Красимира Славева 270

Първи период в развитието на статистическия анализ
на „Отдалечени наблюдения“ ("OUTLIERS")
Доц. д-р Любомир Иванов **281**

Оценка на достъпа до интернет в дейността на предприятията
Доц. д-р Маргарита Шопова **288**

Стопански счетоводен анализ на ефективността и финансовата
стабилност на предприятието
Доц. д-р Марко Тимчев **296**

Правни аспекти на трансферното ценообразуване при данъчно
облагане в Р България
Доц. д-р Пенко Димитров **305**

Дуално или триално обучение по контролни дисциплини във висшето
образование – проблеми и предимства
Доц. д-р Пепа Стойкова **313**

Сравнителен анализ на финансирането на висшето образование
в страните от Европейския съюз
Доц. д-р Пламен Петков **324**

Предизвикателства пред одиторите в контекста на разширеното
докладване
Доц. д-р Силвия Костова **333**

Оценката на риска при извадковото изучаване в одита
Доц. д-р Стела Касабова **341**

Развитие на контрола върху акцизите през последните 30 години
Гл. ас. д-р Жельо Желев **347**

Мрежов модел за пътуване в България с БДЖ при планиране
на маршрут за пътуване с прикачване
Гл. ас. д-р Миглена Иванова **355**

Счетоводната професия в перспектива – умения и компетенции
Гл. ас. д-р Радосвета Кръстева-Христова **364**

Оценка на икономическото сближаване между областите в България
Гл. ас. д-р Тихомир Върбанов **371**

Проблеми при прилагането на разширения критерий на Дики-Фулър
Ас. д-р Евгени Овчинников 379

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ ПЛАНИРАНЕ, ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

Comparative Analysis of the Competitiveness of the Balkan Countries
Prof., PhD Lyubcho Varamezov.....387

Lean Management във висшето образование
Проф. д-р Маргарита Богданова 394

Стратегическият маркетингов мениджмънт – перспектива
за развитие на туристическите бизнес организации в България
Доц. д-р Ваня Григорова 403

Приложение на Big Data анализа за защита на информацията
Доц. д-р Веселин Попов, доц. д-р Петя Емилова 411

Проблемът с текучеството на персонала в българските предприятия
Доц. д-р Галина Захариева, докт. Дритон Сюлча.....419

Управление на преживяванията на персонала – фактор
за организационно развитие
Доц. д-р Ирена Емилова, гл. ас. д-р Милен Динков.....427

Подобряване на отрасловата свързаност чрез изграждане
на железопътния участък по коридор № 9
Доц. д-р Камен Петров, докт. Радослав Костев 436

Потенциал на индустриалния интернет за нещата за подобряване
на производствените процеси
Доц. д-р Наталия Маринова 445

Професионалното обучение и особености на системата
за професионално образование и обучение
Доц. д-р Христо Сирашки 453

Повишаване качеството на обслужване на клиенти чрез въвеждане
на нови технологии в търговията
Гл. ас. д-р Венцислава Минкова.....465

Предимства на гъвкавото управление на проекти и въздействието върху проектния риск
Гл. ас. д-р Евелина Парашкевова.....473

Социално-икономически промени - управленски аспекти
Гл. ас. д-р Елена Йорданова 481

Приложение на web 2.0 технологиите за споделяне на научни изследвания, ресурси и резултати
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова.....487

Съвременни предизвикателства пред управлението на регионалното развитие в Република България
Гл. ас. д-р Методи Иванов.....495

Маркетингови комуникации на българския бизнес в дигитална среда
Гл. ас. д-р Мирослава Ценкова 502

Местното самоуправление в България – някои основни постановки
Гл. ас. д-р Юлиян Господинов 510

Степен на интегрираност на приоритетите за интелигентна специализация в плановите документи
Ас. д-р Мариела Стоянова 518

Концепция за многостепенно управление: възникване, развитие, перспективи
Докт. Димитрина Проданова.....524

Развитие на електронната търговия в България през последните 30 години
Докт. Михаела Маркова.....533

ИКОНОМИКА НА ОТРАСЛИТЕ

Устойчивост в развитието на туризма в националната бизнес среда
Проф. д.ик.н. Таня Горчева 543

Българската индустрия – тридесет години по-късно
Проф. д-р Анета Денева.....551

Подпомагане на доходите на производителите от аграрния сектор
Доц. д-р Виолета Блажева 560

Съвременни измерения на управлението на талантите
Доц. д-р Искра Пантелеева 566

Значение на инфраструктурните коридори за регионалното икономическо развитие на България
Доц. д-р Камен Петров 574

Изследване на възможностите за развитие на туристическа дестинация „Свищов“
Доц. д-р Любка Илиева 583

Градско земеделие – алтернатива или необходимост
Доц. д-р Марина Николова 592

Теоретико-приложни аспекти на мърчандайзинга в българската търговска практика
Доц. д-р Петранка Мидова 603

Туристическите агенти, резервационните услуги на туроператорите и свързаните с тях дейности в България 30 години след началото на промените
Доц. д-р Петя Иванова 611

Изследване необходимостта от придобиване на търговски умения по женско предприемачество
Доц. д-р Светослав Илийчовски, доц. д-р Теодора Филипова 618

Бизнес среда и предприемаческа дейност на българските пивоварни предприятия
Доц. д-р Сергей Найденов 626

Атрибутивно анализиране на асортиментното разнообразие в точките на продажби
Доц. д-р Симеонка Петрова 634

Периодът на прехода – 30 години растеж на регионалните дисбаланси
Доц. д-р Тихомир Личев 642

Социална работа и социално предприемачество
Гл. ас. д-р Ваня Ганева 652

Анализ на сезонността в търговията
Гл. ас. д-р Венцислав Перков 660

Разкриване на нефинансова информация от големите български държавни предприятия
Гл. ас. д-р Емил Николов 667

Подходи за управление на риска в търговските предприятия
Гл. ас. д-р Зоя Иванова 676

Проблеми и предизвикателства пред развитието на туризма в България
Гл. ас. д-р Любомира Тодорова 684

Развитие на туристическа дестинация България като част от интернационалния туристически пазар
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 690

Анализ на предприемаческите нагласи в България
Ас. д-р Ивайло Костов 698

Устойчиво развитие на българската индустрия
Докт. Айтен Сабри 706

Значение на пътната инфраструктура като фактор за подобряване състоянието на горскостопанските предприятия
Докт. Руслан Коларов 714

Анализ на възможни решения за преодоляване на височинните ограничения и ограниченията в газенето през канала море-езеро за по-големи плавателни съдове създавани от Аспарухов мост
Инж. Дойчин Ников, Красимира Вангелова 722

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ – 30 ГОДИНИ СЛЕД НАЧАЛОТО НА ПРОМЕНИТЕ

Свищов, 22 ноември 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 75 години от създаването на Съюза на учените в България

ISBN 978-954-23-1815-6

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

740

ЗНАЧИМИ ИЗМЕНЕНИЯ В СЧЕТОВОДСТВОТО В РЕЗУЛТАТ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИТЕ ПРОМЕНИ ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ 30 ГОДИНИ

Доц. д-р Галина Чиприянова
Катедра „Счетоводна отчетност“
СА „Д. А. Ценов“ – Свищов
g.chipriyanova@uni-svishtov.bg

Резюме: *Преходът в България от планово-ориентирано и централизирано към пазарно стопанство е белязан от редица промени – на собствеността, икономиката, механизмите на пазара, ценообразуването, начините, източниците и формите за финансиране, компютризацията, автоматизацията, дигитализацията, глобализацията и т.н. Това от своя страна наложи по естествен път непрекъснатия процес на адаптиране на счетоводството към реформите в продължение на повече от тридесет години.*

Ключови думи*: социално-икономически промени, счетоводство, нормативна уредба на счетоводството, обучението по счетоводство, счетоводна практика.*

JEL: *M 41.*

MOST SIGNIFICANT CHANGES IN ACCOUNTING IN RESULT OF SOCIO-ECONOMIC ALTERATIONS DURING THE LAST 30 YEARS

Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, PhD
Department of Accounting
D. A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov
g.chipriyanova@uni-svishtov.bg

Abstract: *The transition in Bulgaria from a plan-oriented and centralized to a market economy has been marked by a number of changes, including changes in property, economy, market mechanisms, pricing, areas of finance, types and sources of financing, computerization, automation, digitalization, globalization, etc. As a consequence, events has necessitated an almost continuous process of adapting accounting to reforms and new technology for more than thirty years.*

Key words: *socio-economic alterations, accounting, accounting regulations, accounting training, accounting practice.*

JEL: *M 41.*

С промените, настъпили след 1989 г., в България постепенно се заговори за бизнес. За изминалите повече от 30 години от тогава насам бизнесът у нас се изменяше и развиваше, а динамичната обстановка, в която функционират предприятията, породи сериозни социално-икономически трансформации. Те предизвикаха изменения от *една страна*, в пазарните отношения, политиката на управление на ресурсите, начина и темпото на развитие на фирмено ниво, конкуренцията, технологиите и т.н., а от *друга* – в икономическата наука, и по-специално по отношение на теорията на счетоводството, счетоводната нормативна уредба, обучението по счетоводство и счетоводната практика на предприятията.

Новият поглед към някои *теоретически постановки на счетоводството* налага анализиране на стопанската отчетност в контекста на новите условия. Във времето до 21 век, с оглед нуждите на стопанското управление от информация, същата се декомпозира на оперативно-техническа отчетност, статистическа отчетност и счетоводна отчетност.

Организацията на счетоводната отчетност у нас се регламентира със Закона за счетоводството (ДВ, бр. 95, 08 декември 2015) и приложимите счетоводни стандарти, респ. дейността по счетоводното отчитане на сделките и другите събития в предприятията е съобразена още с Търговския закон, Кодекс на труда, Кодекс за социално осигуряване, както и с редица нормативни актове, които имат отношение към данъчната политика и данъците[1]. Динамичните промени в данъчната нормативна уредба и задоволяване потребностите на държавната и общинска администрация от информация под формата на отчети за платени данъци на отчетно обособените структурни единици ни дава основание днес да заговорим за *данъчна отчетност*. Същата би могла да се обособи като самостоятелен *клон на стопанската отчетност* и като нейни характерни отличителни особености биха могли да се посочат:

данъчната отчетност	
ръководи се методологически	функционира на законова основа
документална обусловеност на данъчната отчетност	юридическа сила на информацията от данъчната отчетност
индивидуалност на получаваната информация за отделните предприятия	

Задоволяване информационните нужди на ръководния орган при вземането на решения в условията на пазарна икономика се базира

[1] Закона за корпоративното подоходно облагане, Закона за данъците върху доходите на физическите лица, Закона за данък върху добавената стойност, Закон за местните данъци и такси и много други.

на изграждането и функционирането на всеобхватна и координирана структура от информационни подсистеми, интегрирани за преобразуване на данните в информация с доказани качествени характеристики за повишаване неговата управленческа продуктивност (Scott, 1986). С необходимостта от повишаване количеството на обработваната информация и качеството на получаваната информация, минимизиране на разходите и максимизиране на икономическите резултати, ускоряване бързината на работа в стремежа за осигуряване на пълна, навременна, бърза и точна информация за управлението се заражда предпоставката за обособяването на друг *клон на стопанската отчетност* днес, а именно – *управленската отчетност*. С обособяването на управленската отчетност, като клон на стопанската отчетност, биха могли да се открояят някои нейни белези, по-съществени от които са:

<table>
<tr><td colspan="3"><u>управленската отчетност</u></td></tr>
<tr><td>изгражда се въз основа на вътрешен регламент и правила по решение на ръководния орган, а не на база законовата уредба в страната</td><td>обект на интерпретация са различните структурни подразделения на предприятието, приходите и най-вече разходите</td><td>разходите се третират като ресурси – вече използвани или подлежащи на използване в бъдещ период (Герганов, 2012)</td></tr>
<tr><td>изследва се динамиката на разходите (Герганов, Управленска отчетност, с. 42-45, 2009)</td><td colspan="2">себестойността, формирана при управленската отчетност е различна от производствената себестойност</td></tr>
<tr><td colspan="3">информационно осигуряване на управлението относно технологичните операции, процесите, видовете дейности, произвежданата продукция/услуги</td></tr>
<tr><td colspan="3">рационално използване на счетоводната информация при бюджетирането и на информацията от бюджетите в счетоводството</td></tr>
</table>

Същевременно стратегическият приоритет на информационните технологии е предпоставка (ключов фактор) за актуализиране *метода на счетоводните сметки* и *документирането* като елементи на методологията на счетоводството, както следва:

√ аналитичното отчитане, изследвано през призмата на счетоводното бюджетиране, придобива ново значение за анализа и управленските решения. Организирането на аналитично отчитане посредством аналитични сметки и статии на калкулации към отделните аналитични сметки (Гълъбов, Възможности за аналитично отчитане, с. 22,

2014), следва да се актуализира, да се осъвремени като се пристъпи към интегрирането на допълнителни атрибути (елементи с допълнителна информация за оперативно отчитане) към всяка аналитична сметка, производни на счетоводното бюджетиране. В аналитичните сметки това са аналитичните показатели: максимална стойност на отделните партиди (информацията се взема от предварително разработените оперативни бюджети[2]); данни, въведени в процеса на счетоводното отчитане; разлика (отклонение). Обръщаме особено внимание, че тези елементи по никакъв начин не участват във формирането на резултата.

√ по отношение на документирането, продиктувано от различния формат на документите днес (постепенно документите на хартиен носител и с мастилен печат се заменят с документи в електронен, цифров формат с уникален шифър); бързия пренос на документите в реално време; отдалечения достъп до документите в реално време; определянето на нива на достъп до документите в предприятието; начина на съхранение на документите в предприятието и други.

Или, макар и под друга форма, стопанските факти и процеси се запаметяват последователно, трайно и надеждно във времето и пространството с помощта на съвременни информационни носители.

Относно *счетоводната нормативна уредба*, през последните десетилетия сферата на счетоводното законодателство се отличава с динамично развитие. За времето от 1989 г. до днес са в сила няколко Закона за счетоводството, в т.ч.:

√ Първият закон за счетоводството е в сила от 7 декември 1948 г. (ДВ, бр. 302, 24 декември 1948);

√ Вторият Закон за счетоводството е в сила от 1991 г. (ДВ, бр. 4, 15 януари 1991);

√ Закон за счетоводството в сила от 1 януари 2002 г.[3] (ДВ, бр. 98, 16 ноември 2001) и трети по ред в историята на Третата българска държава – изменян и допълван 20 пъти до 31 декември 2014 г.[4]

---

[2] Използват се исторически данни от счетоводството за максимално дълъг период от време.

[3] В **Мотиви към проекта на Закон за счетоводството** (Мотиви към проекта на Закон за счетоводството, 2015) неговата структура е определена като неефективна, а разпоредбите в него – сложни и трудни за прилагане, водещи до правна несигурност за лицата и администрацията и неединно прилагане на законодателството.

[4] Промените в счетоводното законодателство са свързани с нова счетоводна директива, която отменя две европейски директиви въведени в действащия Закон за счетоводството и обхващат целия процес на счетоводната отчетност на предприятията. Поради това през 2015 г. е изготвен проект на нов Закон за счетоводството, а не Закон за изменение и допълнение на действащия закон. Вж.: (Мотиви към проекта на Закон за счетоводството, 2015)

√ Закон за счетоводството в сила от 01 януари 2016 г. (ДВ, бр. 95, 08 декември 2015) – разработен във връзка с въвеждане в националното счетоводно законодателство на разпоредбите на Директива 2013/34/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 юни 2013 година относно годишните финансови отчети, консолидираните финансови отчети и свързаните доклади на някои видове предприятия и за изменение на Директива 2006/43/ЕО на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директиви 78/660/ЕИО и 83/349/ЕИО на Съвета (Директива 2013/34/ЕС) (Мотиви към проекта на Закон за счетоводството, 2015). С оглед унифициране на приложимите в практиката счетоводни принципи, същият съдържа принципи[5] съгласно изискванията на счетоводната директива (Мотиви към проекта на Закон за счетоводството, 2015) и цели намаляване на административната тежест и разходите за бизнеса, както и създаване на ясни правила и процедури по отношение на счетоводната отчетност на предприятията (Мотиви към проекта на Закон за счетоводството, 2015). В него се акцентира върху диференциране на четири категории предприятия: микро-, малки, средни и големи предприятия и три групи предприятия, изцяло в съответствие с изискванията на директивата. Въвежда се *съставители на финансови отчети* – физически лица в трудово, служебно или облигационно правоотношение с предприятието, които съставят междинните, годишните и консолидираните отчети на предприятията, или счетоводни предприятия (ДВ, бр. 95, 8 Декември 2015).

Успоредно за анализирания период се издава Постановление № 65 на МС от 25 март 1998 г. за приемане на национални счетоводни стандарти – чрез НСС се цели преди всичко постигане на завършеност на националното счетоводно законодателство в условията на пазарна икономика, унифицирано прилагане на възприетата международна счетоводна терминология, еднаквост при счетоводното третиране на някои отчетни ситуации, за които има алтернативни решения в МСС и други (Държавен вестник, бр.36, 31 март 1998). С ПМС № 46 от 21 март 2005 г. са приети национални счетоводни стандарти (ДВ, бр. 30, 7 Април 2005), съответно с изменения от октомври 2007 г. (ДВ, бр. 86, 26 Октомври 2007). Приети с ПМС № 394 от 30 декември 2015 г. и действащи

[5] Формулировката на принципите съответства на Международните счетоводни стандарти, приети за прилагане в Европейския съюз с Регламент (ЕО)№ 1606/2002 на Европейския парламент и на Съвета от 19 юли 2002 година за прилагането на международните счетоводни стандарти. Вж.: (Мотиви към проекта на Закон за счетоводството, 2015)

в сила от 2016 г. са нови национални счетоводни стандарти (ДВ, бр. 3, 12 януари 2016).

По отношение, *обучението по счетоводство* – с оглед задоволяване потребностите на практиката и необходимостта от покриване на нови стандарти за компетенции и компетентности, през последните 30 години учебните дисциплини, планове и програми подлежаха на непрекъсната актуализация и усъвършенстване. За анализирания период знанията се обогатиха със счетоводен анализ и счетоводно бюджетиране. В обучителния процес е внедрен счетоводен софтуер. Днес активностите са насочени в няколко направления: от една страна – работа с електронен подпис, електронни документи, електронно фактуриране, електронно банкиране, а от друга – подготовка на експерти за международни компании в областта на счетоводството и финансите. Издаването на професионални квалификации (*Professional Qualification*) се основава на обучения по програми, акредитирани от международни образователни институти и провеждани от одобрени от тези институти висши училища и обучителни компании (Христова, Сертификати за най-добрите). Акцентира се на практическо ориентирано обучение с преподаватели – действащи професионалисти в областта на счетоводството и финансите, които целят да споделят опита си от реалния бизнес и фокусът попада на решаването на реални казуси, в т.ч. по време на сертификационните изпити (Христова, Сертификати за най-добрите). През последните години, както при работодателите от чужбина, така и у нас нараства делa на тези, които изискват счетоводния персонал да притежава освен диплома за висше образование и сертификати като ACCA, CPA, CIA, CMA, CIMA, CFA, AAT и други – символ за професионализъм във финансово-счетоводната област. (Христова, Сертификати за най-добрите).

Счетоводната практика би могла да бъде анализирана от няколко гледни точки:

От една страна, процесът на оптимизация на счетоводната дейност за изминалите 30 години не би бил възможен без *компютризацията и автоматизацията*. Моделът за ръчно осчетоводяване в предприятията постепенно се замести от автоматизираното осчетоводяване. Съвременните технологии и счетоводен софтуер улесняват цялостния счетоводен процес, вкл. годишното приключване, автоматизираното изготвяне на отчетите, подаването им по електронен път, гарантират високо качество на счетоводната информация и на информацията в ГФО (Костадинова, 2012).

Още с Постановление № 65 на МС от 25 март 1998 г. към

системите за автоматизирана обработка на счетоводната информация се регламентираха нормативно определени изисквания (Държавен вестник, бр.36, 31 март 1998): [6] спазване терминологията на счетоводството относно реквизити, показатели и други, вкл. организация на информационни връзки между обектите; класифициране и кодиране на счетоводната информация при нейната автоматизирана обработка; автоматизирано получаване на всички необходими показатели поотделно и в съответните групирания; индивидуален сметкоплан; документиране на стопанските операции при спазване Закона за счетоводството и много други.

За анализирания период програмните продукти (счетоводният софтуер) се разработват и усъвършенстват задължително при спазване на изискванията на Закона за счетоводството. Към настоящия момент на пазара се предлагат десетки продукти, в т.ч. „Ажур – L“, „Бизнес Навигатор“, „Алма“, „Конто“, „Плюс Минус“, „Микроинвест“, „Алгос“ и други, а изборът се основава на: граници за автоматизация, възможности за настройка на програмния продукт към индивидуалните особености на счетоводството в обекта, преход към по-нова версия на продукта, среда за работа на програмния продукт, цена на програмния продукт и други (Нейков, М., Николаев, Й., 1993).

Днес информационна система от висок клас е системата ERP (Enterprise Resource Planning System), която автоматизира всички работни процеси на предприятието, ускорява извършваните дейности, обработва информацията, осигурява бързина в отчетността, планиране, анализиране и бюджетиране, включително и интеграция с мобилни устройства, използващи операционна система WindowsMobile или Android (MACS®, 2019).[7] ERP е съобразена със спецификата на всеки отрасъл, особеностите на стопанската дейност, функционира на модулен принцип и е ориентирана към обслужване в частност на счетоводната дейност на предприятията.

От друга страна, концепцията на предприятията за предоставяне изпълнението на счетоводната дейност на външни предприятия. За изминалите 30 години значително се е увеличил броя на счетоводните предприятия у нас, в т.ч. тенденцията *франчайз* на утвърдени марки в

[6] За повече информация вж.: (Притурка. Национални счетоводни стандарти. Национален сметкоплан. Закон за счетоводството, 2002).

[7] Това предоставя опцията на собственици, мениджъри и служители да могат да работят със системата извън предприятието, града, държавата. По примера на MACS® - интегрирана бизнес информационна система (интегриран софтуер за фирмено управление от клас ERP). Виж повече на: (MACS®, 2019)

бранша в глобален мащаб (качествено изпълнение и изгодни цени на счетоводни услуги от лидери на счетоводния пазар).

Същевременно с процеса на глобализация при международните компании се наблюдава „изнасяне“ на някой род дейности на изпълнители и подизпълнители в други страни, включително България – *аутсорсинг* на счетоводна дейност (от англ. език outsourcing – outside resource using).

* * *

В обобщение, настъпилите промени след 1989 г. пред икономическата и в частност счетоводната теория и практика налагат потребността от нов тип информация. Това от своя страна стимулира усъвършенстването на теорията на счетоводството, строгото съблюдаване на актуализираната счетоводна нормативна уредба, адаптирането на обучението по „Счетоводство“ към изискванията на времето и бизнеса и модернизиране на счетоводната практика със съвременни форми и модели.

Bibliography

MACS®. (8 September 2019 г.). *MACS® - интегрирана бизнес информационна система/интегриран софтуер за фирмено управление от клас ERP*. Свалено от https://m-a.bg/: https://m-a.bg/

Scott, G. (1986). *Principles of management information systems, p. 97.* New York: McGraw-Hill Book Company.

Герганов, Г. (2009). *Управленска отчетност, с. 42-45.* Свищов: АИ „Ценов“.

Герганов, Г. (2012). *Управленска отчетност, с. 21.* Свищов: АИ „Ценов“.

Гълъбов, М. (октомври 2014 г.). Възможности за аналитично отчитане, с. 22. *Актив, октомври 2014*, с. 22.

Гълъбов, М. (н.д.). Възможности за аналитично отчитане. *Гълъбов, М. Възможности за аналитично отчитане. Актив, октомври 2014, с. 22*.

ДВ, бр. 86 (26 Октомври 2007). *Държавен вестник*.

ДВ, бр. 30 (7 април 2005). *Държавен вестник.*

ДВ, бр. 95 (8 декември 2015). *Държавен вестник.*

ДВ, бр. 3 (12 януари2016). *Държавен вестник.*

ДВ, бр. 302 (24 декември 1948 г.). *Държавен вестник*.

ДВ, бр. 4 (15 януари 1991 г.). *Държавен вестник*.

ДВ, бр. 98 (16 ноември 2001 г.). *Държавен вестник*.

ДВ, бр. 95 (8 декември 2015 г.). *Държавен вестник*.

ДВ, бр. 36 (31 март 1998). *Държавен вестник.*

Ж., К. (2012). За оптимицацията на счетоводната дейност. *Земеделска кооперация, бр. 3*, с. 39-40.

Костадинова, Ж. (2012). За оптимицацията на счетоводната дейност. *Земеделска кооперация, бр. 3*, с. 39-40.

Мотиви към проекта на Закон за счетоводството. (17 July 2015 г.). Свалено от http://www.minfin.bg/bg/page/1010#2015

Нейков, М., Николаев, Й. (1993). *Икономическа информатика и компютърно счетоводство, с.99-118.* Свищов: АИ „Ценов“.

Притурка. Национални счетоводни стандарти. Национален сметкоплан. Закон за счетоводството. (2002). София: ФорКом.

Христова, Х. (Сертификати за най-добрите). Свалено от https://www.karieri.bg/karieren_klub/klubove/finansi/2828058_sertifikati_za_nai-dobrite/